

Opiskelun tuen käsikirja

..... Petäjäveden yläaste

.....

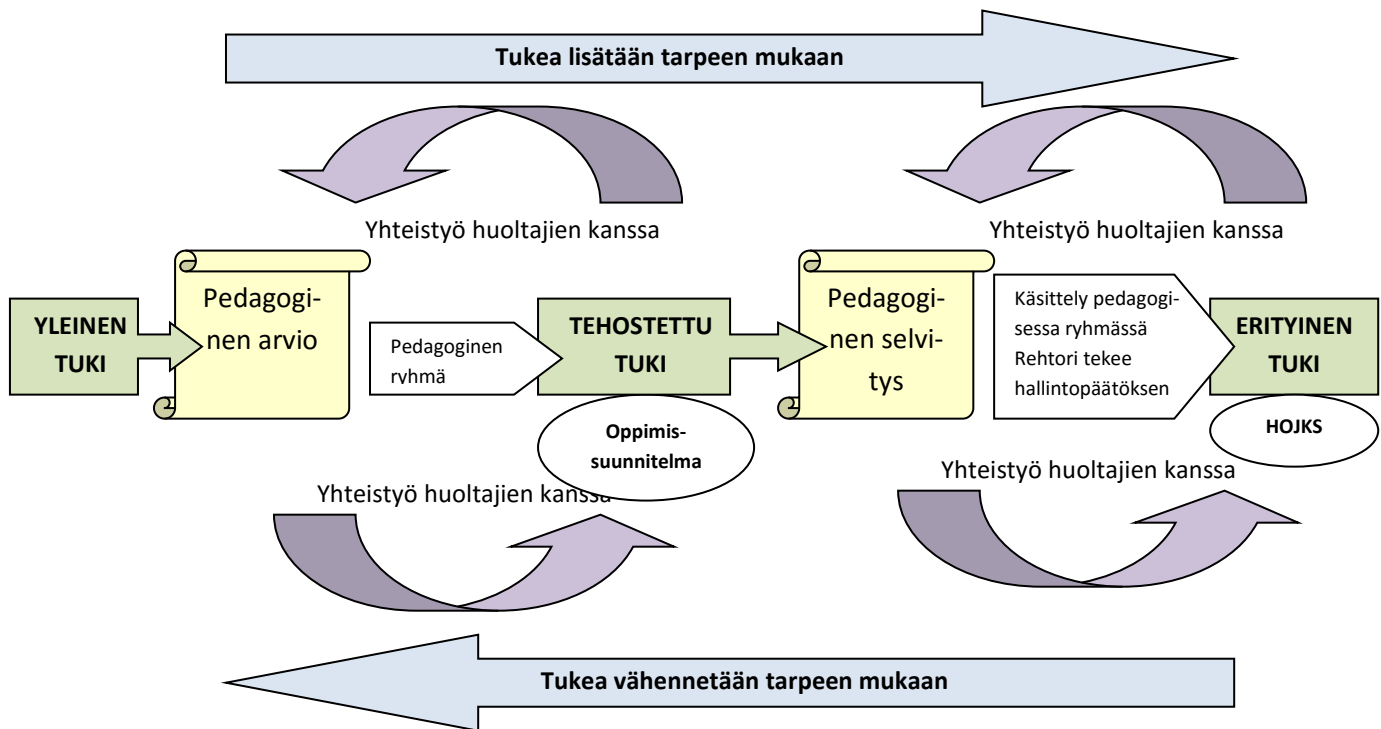
Valokuvat: Valteri Paltamaa

Sisältö

1. KOLMIPORTAINEN TUKEEN PÄHKINÄNKUORESSA	5
2. TUEN PORTAAT TARKEMMIN	6
2.1. YLEINEN TUKEEN	6
2.1.1. Tukitoimet	6
2.2. YLEISESTÄ TUKESTA TEHOSTETTUUN TUKEEN	8
2.2.1. Toimintakaavio	8
2.2.2. Tehostetun tuen asiakirjat.....	9
2.2.3. Asiakirjojen säilyttäminen	10
2.3. TEHOSTETUSTA TUKESTA ERITYISEEN TUKEEN	10
2.3.1. Toimintakaavio	11
2.3.2. Erityisen tuen asiakirjat	12
2.3.3. Asiakirjojen säilyttäminen	12
2.3.4. Kuka on kapteeni?	13
3. ROOLIT OPPILAAN TUEN JÄRJESTÄMISESSÄ JA OPPILASHUOLTOTYÖSSÄ	14
4. PEDAGOGINEN RYHMÄ	20
5. OPPILASHUOLTOTYÖ	20
5.1 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO	20
5.2 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO	20
6. ESIMERKKEJÄ OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOISTA	21
6.1. ERIYTTÄMINEN	21
6.2. TUKIOPETUS	23
6.3. JOUSTAVAT OPETUSJÄRJESTELYT	23
6.4. KOULUNKÄYNNIN OHJAAJAN JA AINEENOPETTAJAN YHTEISTYÖ.....	25
6.5. OSA-AIKAINEN (LAAJA-ALAINEN) ERITYISOPETUS.....	26
6.6. ERITYISOPETUS	27
6.7. JOUSTAVA PERUSOPETUS	27
7. TUEN VUOSIKELLO	28
8. KOLMIPORTAISEN TUEN SANASTO.....	30

Kaikille suunnattu yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
<p><i>Oppimissuunnitelma voidaan laatia</i></p> <p>Pedagoginen arvio</p>	<p><i>Oppimissuunnitelma laadittava</i></p> <p>Pedagoginen selvitys</p>	<p><i>HOJKS laadittava</i></p>
<p>Tukimuodot</p> <p>eriyttäminen</p> <p>joustavat ryhmittelyt</p> <p>kodin ja koulun yhteistyö</p> <p>oppilaan ohjaus</p> <p>oppilashuollon tuki</p> <p>oppimissuunnitelma</p> <p>tukiopetus</p> <p>osa-aikainen erityisopetus</p> <p>kerhotoiminta</p> <p>aamu- ja iltapäivätoiminta</p> <p>lk. 1.-2.</p> <p>apuvälineet yms.</p> <p>avustajapalvelut</p>	<p>Tukimuodot</p> <p>eriyttäminen</p> <p>joustavat ryhmittelyt</p> <p>kodin ja koulun yhteistyö</p> <p>oppilaan ohjaus</p> <p>oppilashuollon tuki</p> <p>oppimissuunnitelma</p> <p>tukiopetus</p> <p>osa-aikainen erityisopetus</p> <p>kerhotoiminta</p> <p>aamu- ja iltapäivätoiminta</p> <p>lk. 1.-2.</p> <p>apuvälineet yms.</p> <p>avustajapalvelut</p>	<p>Tukimuodot</p> <p>eriyttäminen</p> <p>joustavat ryhmittelyt</p> <p>kodin ja koulun yhteistyö</p> <p>oppilaan ohjaus</p> <p>oppilashuollon tuki</p> <p>HOJKS</p> <p>tukiopetus</p> <p>osa-aikainen erityisopetus</p> <p>kerhotoiminta</p> <p>aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-9.</p> <p>apuvälineet yms.</p> <p>avustajapalvelut</p> <p>kokoaikainen erityisopetus</p>

1. KOLMIPORTAINEN TUKI PÄHKINÄNKUORESSA

YLEINEN TUKI

- kaikille suunnattu tuki
- arviointi tapahtuu yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan.

TEHOSTETTU TUKI

- voimakkaampi, säännöllinen tuki
- oppilas tarvitsee useita tukimuotoja yhtä aikaa
- oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma
- arviointi tapahtuu yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan.

ERITYINEN TUKI

- oppilas ei saavuta opetussuunnitelmassa asetettuja tavoitteita muilla tukitoimilla
- oppiaineiden yksilöllistäminen tai yleisopetuksen tavoitteet, mutta erityinen tuki tarpeen (esim. käytös-HOJKS tai muutoin jatkuva pienryhmän tarve, mutta tavoitteita ei yksilöllistetä)
- pidennetyssä oppivelvollisuudessa olevat oppilaat kuuluvat erityisen

tuen piiriin

- oppilaalle tulee laatia HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma)
- hallintopäätös
- oppilas arvioidaan henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaan.

2. TUEN PORTAAT TARKEMMIN

2.1. YLEINEN TUKI

- ”Tehdään jotakin toisin”
- Kolmiportaisen tuen tärkein ja painotetuin tuen porras!
- Tehostamalla yleisen tuen tukimuotoja pyritään ennaltaehkäisemään tehostetun ja erityisen tuen tarvetta.
- Yleisen tuen antaminen kuuluu kaikille.

Wilman tukitoimilistassa on erilaisia tukitoimia, joiden avulla oppilasta tuetaan jo yleisen tuen aikana.

2.1.1. Tukitoimet

Lista tukitoimista, joita voidaan merkitä oppilaan tukilistaan Wilmassa:

- Apumateriaalien käyttö
- Apuvälineet
- Avustajapalvelut
- Eriyttäminen
- Havaintomateriaalien käyttö
- Huoltajan kanssa pidetyt palaverit
- Istumapaikka kaukana häiriötekijöistä
- Istumapaikka lähellä opettajaa
- Kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa
- Keskustelut erityisopettajan kanssa
- Keskustelut toisten oppilasta opettavien opettajien kanssa
- Konfliktitilanteiden ennakoiminen
- Koulunkäynnin ohjaajan tuki
- Lisääjän käyttö kokeissa
- Lisätty mallintaminen ja ohjaaminen opetuksessa
- Lisätty sosiaalisten taitojen harjoittelu aikuisen tuella
- Lisätyt työskentelytautot

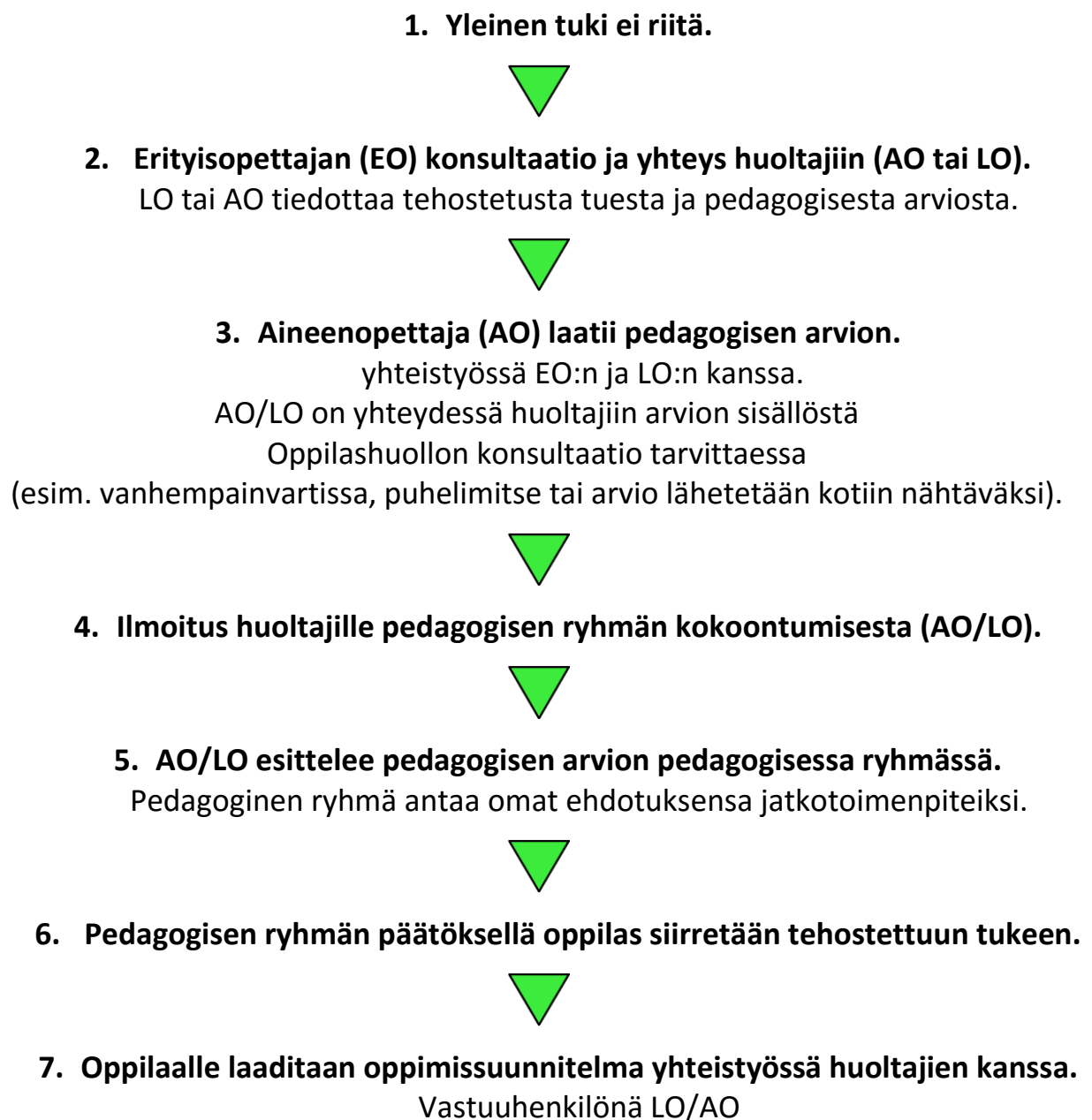
- Läksyjen kertaaminen ennen tunnin päättymistä
- Läksypajassa käyminen
- Läksykirjojen ja opiskeluvälineiden mukanaolon tarkistaminen päivän loppuksi
- Läksyvihon päivittäinen käyttö
- Muistiinpanojen hyödyntäminen koetilanteissa
- Ohjaus- ja tukipalvelut
- Opettajan, koulunkäynnin ohjaajan tai luokkatoverin apu tehtävien merkitsemisessä
- Oppilaanohjaus
- Oppilashuollon tuki
- Oppimissuunnitelman laatiminen
- Oppimistyylin huomioiva työpiste esim. sermit, valaistus jne.
- Osa-aikainen erityisopetus
- Palkkioiden sovittu ja järjestelmällinen käyttö
- Pienessä ryhmässä opiskelu
- Päivän ohjelma selkeästi näkyvässä koulupäivän ajan
- Päivän/tunnin ohjelman ja tavoitteiden läpikäyminen yhdessä oppilaiden kanssa
- Reissuvihon, s-postin tai Wilman säännöllinen käyttö (yhteys kotiin)
- Rätätöidyt läksyt
- Samanaikaisopetus
- Selkeät, yhdessä sovitut säännöt luokassa
- Suullisten kokeiden käyttö
- Säännöllinen palaute
- Tavoista ja toimenpiteistä sovittu huoltajan ja oppilaan kanssa
- Tehtävien eriyttäminen
- Tehtävien jakaminen osavaiheisiin
- Tehtävätavoitteiden selkeä määrittely oppilaan kanssa
- Toimintaohjeiden pilkkominen ja yksinkertaistaminen
- Tukiopetus
- Tukiopetusta tarjottu
- Yhdessä asetetut tavoitteet
- Ylimääräisten ärsykkeiden karsiminen luokasta

2.2. YLEISESTÄ TUESTA TEHOSTETTUUN TUKEEN

- ”Tehdään säännöllisesti toisin ja/ tai monin eri tavoin.”
- Jos kaikista yleisistä tukitoimista huolimatta oppilas ei opi tai annettu yleinen tuki ei riitä.
- Tehostettu tuki voi olla säännöllistä tai jaksottaista aineenopettajan tai koulunkäynnin ohjaajan toimintaa tai osa-aikaista aineen erityisopetusta.
- Oppilaan oppimissuunnitelmaan kirjataan mm. oppiaineen painotetut tavoitteet, tavoitteiden vaatimat sisällöt jne.

2.2.1. Toimintakaavio

Muista:

Pedagoginen arvio -lomake tehdään aina uutena lomakkeena. Oppilasta kohti voi olla käytössä vain yksi suunnitelma kerrallaan: joko oppimissuunnitelma tai HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma), vaikka eri oppiaineissa tarvittaisiin erilaisia tukia.

Tuen taso on oppilaskohtainen, ei ainekohtainen.

2.2.2. Tehostetun tuen asiakirjat

Pedagoginen arvio	Oppimissuunnitelma
<ul style="list-style-type: none"> • AO/LO • Havainnointi ja arvio käytetyistä tukitoimista ja niiden riittävydestä • Ehdotus jatkotoimiksi • Yleisestä tuesta tehostettuun tukeen • Tehostetusta tuesta yleiseen tukeen • Täytetään aina uusi pedagoginen arvio -lomake, kun oppilaan tuentaso muuttuu • Käsitellään pedagogisessa ryhmässä. • AO/LO tiedottaa muita oppilasta opettavia opettajia tarvittavista pedagogisista asioista. • Oppilashuollon konsultaatio	<ul style="list-style-type: none"> • Voidaan tehdä jo yleisen tuen aikana. • Tehdään aina tehostetussa tuessa ja kun oppilasta opetetaan painotetuina tavoittein. • Jonkin oppiaineen sisältöä voidaan rajata niin, että keskitytään keskeisimpään ainekseen. • Kirjataan oppiaineen sisällöt ja tavoitteet, opetuksessa keskitytään kirjattuihin sisältöihin. • Oppilalle ja huoltajalle tulee kertoa, mitä arvosanaa näillä tavoitteilla pyritään saavuttamaan. • AO/LO vastaa oppimissuunnitelman kokoamisesta ja päivittämisestä sekä vanhempien kanssa pidettävästä palaverista. • AO/LO tulostaa ja allekirjoituttaa (oppilas, huoltaja/t, opettaja/t) ja toimittaa rehtorille tiedoksi. • Rehtori toimittaa asiakirjan EO:lle, joka arkistoi alkuperäisen suunnitelman ja lähettää kopion kotiin.

2.2.3. Asiakirjojen säilyttäminen

- Pedagoginen arvio säilytetään koululla, arkistossa (EO).
- Vanhemmille voidaan antaa arviosta kopio (LO).
- Alkuperäinen oppimissuunnitelma säilytetään koululla arkistossa (EO).
- Kopio oppimissuunnitelmasta toimitetaan kotiin (EO).

2.3. TEHOSTETUSTA TUESTA ERITYISEEN TUKEEN

- ”Tehdään intensiivisesti toisin.”
- Jos oppilas ei saavuta jossakin oppiaineessa kaikista yleisen ja tehostetun tuen tukitoimista huolimatta perusopetuksen arvosanaa 5, on oppiaine yksilöllistettävä.
- Oppiaineen yksilöllistäminen on erityistä tukea.
- Jos oppiaineita yksilöllistetään, oppilas siirtyy erityisen tuen piiriin ja hänelle laaditaan HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma).
- Uusi pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös vaaditaan aina, kun oppilaan yksilöllistettävien aineiden määrä muuttuu.
- Erityisen tuen päätöksessä ja HOJKS:ssa määritellään opetusjärjestelyt yksilöllistettyjen aineiden osalta. Myös muissa aineissa ja koko koulunkäynnissä tarvittava tuki suunnitellaan ja kirjataan HOJKS:aan.
- Jos oppilas tarvitsee jatkuvaa erityisopettajan antamaa pienryhmäopetusta saavuttaakseen perusopetuksen minimitavoitteet, on kyse kokoaikaisesta erityisopetuksesta ja oppilas siirtyy erityisen tuen piiriin, vaikka oppiainetta ei yksilöllistetä. Tästä on tehtävä pedagoginen selvitys ja pedagogisen ryhmän käsittelyn jälkeen rehtori tekee erityisen tuen päätöksen ja oppilaalle laaditaan HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma).

2.3.1. Toimintakaavio

1. Tehostettu tuki ei riitä.

2. Erityisopettajan (EO) konsultaatio ja yhteys huoltajiin.
Erityisopettaja tiedottaa erityisestä tuesta ja pedagogisesta selvityksestä.

3. EO laatii pedagogisen selvityksen yhteistyössä AO:n kanssa.
(tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa)

4. Ilmoitus huoltajille pedagogisen ryhmän kokoontumisesta (EO).

5. EO esittelee pedagogisen selvityksen pedagogisessa ryhmässä.

6. Pedagoginen ryhmä käsittelee ja täydentää selvityksen.

7. Rehtori tekee hallintopäätöksen siirtymisestä erityiseen tukeen

9. Oppilaalle laaditaan HOJKS yhteistyössä huoltajien kanssa.
Vastuuhenkilönä EO, mukana LO

2.3.2 Erityisen tuen asiakirjat

Pedagoginen selvitys	HOJKS: Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
<ul style="list-style-type: none"> • EO koostaa moniammatillisen tiedon oppilaan oppimisesta/ koulunkäynnistä. • Havainnointi ja arvio käytetyistä tukitoimista ja niiden riittävydestä tai riittämättömyydestä. • Tehdään aina, kun oppiaineita täytyy yksilöllistää. • Tehdään, jos oppilas tarvitsee oppiakseen jatkuvaa pienryhmäopetusta. • Pedagoginen ryhmä käsittelee. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagoginen kokonaisvaltainen työväline, jonka tehtävänä on tukea oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvu-prosessia. • Oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma. • Sisältää suunnitelman opetuksen järjestelyistä, sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista. • Yksilöllistettyjen aineiden oppimääriä koskevat tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin perusteet. • Myös yksilöllistämättömien aineiden tuen tarve kirjataan HOJKS:aan erityisen tuen oppilailla. • Erityisopettaja vastaa HOJKS:n koostamisesta ja päivittämisestä ja vanhempien kanssa pidettävästä palaverista yhdessä LO:n kanssa.
<p>Erityisen tuen päätös</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Rehtori tekee pedagogisen ryhmän suosituksesta hallinnollisen päätöksen. • Päätöksessä tulee olla oppilaan yksilöllistetyt oppiaineet ja hänen opetusjärjestelynsä. 	

2.3.3. Asiakirjojen säilyttäminen

- Alkuperäinen pedagoginen selvitys toimitetaan arkistoon (EO). Huoltajille voidaan antaa selvityksestä kopio (EO).
- Alkuperäinen hallintopäätös jää rehtorin arkistoon (RE), kopio oppilaan papereihin arkistoon ja kopio huoltajille (RE/EO)
- Koulusihteerin kirjaa päätöksen hallinto-ohjelmaan.
- Alkuperäinen HOJKS jää arkistoon (EO) ja kopio annetaan huoltajille (EO).

2.3.4. Kuka on kapteeni?

YLEINEN, TEHOSTETTU, ERITYINEN TUKI:

Mitä tehdään ja kuka on kapteeni?

Miehistö vastaa onnistuneesta suorituksesta!

			
 Pedagoginen arvio	AO/LO	EO, huoltajat, oppilas	pedagoginen ryhmä käsittelee
 Oppimissuunnitelma	AO/LO	EO, huoltajat, oppilas	tiedoksi rehtorille
 Pedagoginen selvitys	EO/AO	LO, muut opettajat, huoltajat, oppilas	pedagoginen ryhmä käsittelee
 Erityisen tuen päätös	EO/ rehtori	muut opettajat, huoltajat, oppilas	ped. ryhmä käsittelee, rehtori päättää
 HOJKS	EO	muut opettajat, huoltajat, oppilas	rehtori allekirjoittaa

3. ROOLIT OPPILAAN TUEN JÄRJESTÄMISESSÄ JA OPPILASHUOLTOTYÖSSÄ

Oppilaan ja huoltajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- pitää yhteyttä luokanohjaajan kanssa
- ilmoittaa poissaolosta luokanohjaajalle
- osallistua vanhempainvarttiin, luokka-astekohtaisiin vanhempainiltoihin ja yhteistyössä tarvittaviin tapaamisiin
- osallistua oppimissuunnitelma- ja HOJKS-palaveriin.

Luokanohjaajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- olla oppilaan yhteyshenkilö koulussa
- huolehtia yhteydenpidosta huoltajiin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa
- vastata wilma-merkintöjen, kasvatuskeskustelujen ja jälki-istuntojen seurannasta
- ottaa puheeksi huolensa huoltajan kanssa mahdollisimman varhain ja kirjata huoltajan kanssa sovitut asiat (oppimissuunnitelma voi olla tukena): esim. koulumotivaation lasku, alisuoriutuminen, vuorovaikutusongelmat, runsaat myöhästymiset, runsaat poissaolot, luvaton poissaolo, huoltamattomuus, elämänhallinta
- osallistua yhteispalaveriin
- konsultoida tarvittaessa koulun pedagogista- ja oppilashuoltohenkilöstöä
- vastata omalta osaltaan oman luokkansa oppilashuollollisten asioiden viemisestä tarvittaessa oppilashuoltohenkilöstölle ja ilmoittaa tästä huoltajalle
- ilmoittaa luokkansa pedagogiset arviot käsiteltäviksi pedagogiseen ryhmään
- vastata oppimissuunnitelman laatimisesta/kokoamisesta ja seurannasta yhdessä AO:n ja huoltajan kanssa.

Aineenopettajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- vastata oppilaan oppimisen tuesta oman oppiaineensa osalta
- pitää yhteyttä huoltajiin oman oppiaineensa osalta
- ottaa huoli puheeksi mahdollisimman varhain oppilaan, huoltajan ja luokanohjaajan kanssa
- seurata oppilaan poissaoloja yms. ja kirjata ne
- konsultoida tarvittaessa koulun pedagogista- ja/tai oppilashuoltohenkilöstöä

- vastata oppilashuollollisten asioiden viemisestä oppilashuoltohenkilöstölle
- vastata oman oppiaineensa osalta oppimissuunnitelman laatimisesta, toteuttamisesta ja päivittämisestä
- osallistua oman oppiaineensa osalta pedagogisen arvion ja selvityksen laatimiseen sekä sen esittelyyn ja käsittelyyn pedagogisessa ryhmässä
- osallistua tarvittaessa oppilaan koulunkäyntiä koskeviin neuvotteluihin ja muihin palavereihin.

Erityisluokanopettajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- antaa pienryhmäopetusta tehostettua ja erityistä tukea vaativille oppilaille
- vastata opetusryhmiensä oppilaiden opetuksen suunnittelusta, opetuksesta ja arvioinnista ja kirjata ne oppilaiden oppimissuunnitelmiin ja HOJKS:aan
- tarjota joustavasti tuki- ja arviointijaksoja ja tukitunteja (= osa-aikaista erityisopetusta) oppilaille, joilla on oppimisen haasteita ja /tai käyttäytymisen tai tarkkaavaisuuden vaikeuksia
- seurata ja kirjata oppilaan poissaolot opetusryhmissään
- osallistua tarvittaessa oppilashuoltotyöhön
- selvittää ja kartoittaa oppilaan tuen tarpeita laaja-alaisesti ja huolehtia tukiasiakirjojen arkistoinnista
- tehdä yhteistyötä oppilasta opettavien opettajien kanssa
- antaa konsultaatiota oppilaan tukea koskevissa asioissa koulun muille toimijoille
- osallistua pedagogisen arvion laatimiseen konsultaatiotukena
- osallistua oppimissuunnitelman laatimiseen konsultaatiotukena
- koota pedagoginen selvitys moniammatillisessa yhteistyössä ja esitellä se pedagogisessa ryhmässä
- vastata oppilaan HOJKS:n (henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) laatimisesta, päivittämisestä ja sen toteuttamisesta opettamis-aineissa ja suunnitella erityisen tuen toteutuminen muissa aineissa yhdessä AO:n /LO:n kanssa
- HOJKS:n puitteissa olla yhteydessä huoltajiin yhdessä LO:n kanssa
- vastata erityisen tuen päätöksen tarkistamisesta
- kirjoittaa pyydettyä lausuntoja oppilaan tilanteesta tai oppimisesta sekä ohjata oppilasta tarvittaessa käyttämään koulun ulkopuolisia palveluja
- osallistua tiedonsiirtoon nivelvaiheissa ja vastata oppilaan opiskelun ja tuen järjestämiseksi välttämättömän tiedon siirtämisestä yhdessä opinto-ohjaajan kanssa.

JOPO-opettajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- olla oppilaan lähiaikainen koulussa
- huolehtia yhteydenpidosta huoltajiin
- vastata poissaolojen seurannasta
- vastata oppilashuollollisten asioiden viemisestä oppilashuoltohenkilöstölle ja tiedottamisesta huoltajille
- tehdä moniammatillista yhteistyötä oppilaan tukitoimien järjestämisessä
- konsultoida ja tehdä yhteistyötä muiden oppilasta opettavien opettajien kanssa
- vastata oppilaan oppimissuunnitelman tai HOJKS:n (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) laatimisesta ja toteuttamisesta
- vastata erityisen tuen päätöksen tarkistamisesta
- laatia tarvittaessa pedagoginen selvitys moniammatillisessa yhteistyössä erityisen tuen tarkistuksen ja lopettamisen yhteydessä
- vastata JOPO-luokan arviointityöstä
- vastata 8.-9. luokille suunnatun JOPO-luokan toiminnasta
- toteuttaa työpaikkasuunnittelu, seuranta, tehtävien laadinta ja arviointi yhteistyössä JOPO-ohjaajan kanssa
- toimia JOPO-ohjaajan työparina JOPO-luokassa
- vastata yhdessä JOPO-ohjaajan sekä opinto-ohjaajan kanssa JOPO-luokan oppilaiden nivelytyöstä toiselle asteelle
- tehdä tiivistä moniammatillista yhteistyötä kunnan nuorten työllistämispalveluiden, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen sekä seurakunnan kanssa
- vastata kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä yhdessä JOPO-ohjaajan kanssa
- osallistua yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaan koulun toimintamallien kehittämiseen liittyvissä asioissa
- osallistua JOPO-oppilaiden valintaan.

JOPO-ohjaajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- toimia JOPO-luokan erityisopettajan työparina
- toimia koulun ulkopuolisen JOPO-toiminnan suunnittelijana ja toteuttajana sekä JOPO-toiminnan työpaikkavastaavana yhdessä erityisopettajan kanssa
- osallistua oppilaan opetusta ja koulutyötä koskevaan suunnitteluun
- tukea oppilaan sosiaalista hyvinvointia ja koulunkäyntiä
- auttaa oppilasta koulunkäynnin ja elämänhallinnan ongelmatilanteissa
- osallistua oppilaiden kaverisuhteisiin, luokkailmapiiriin ja kiusaamiseen liittyvien asioiden hoitamiseen

- vastata kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä yhdessä JOPO-opettajan kanssa
- osallistua JOPO-oppilaiden valintaan.

Rehtorin rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- johtaa koulun oppilashuoltotyötä
- vastata koulun oppilashuoltotyöstä
- huolehtia tukitoimien resurssoinnista
- osallistua yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaan
- osallistua pedagogisen ryhmän toimintaan
- osallistua tiedonsiirtoon nivelvaiheessa
- hoitaa kurinpitoasiat (puhuttelu, varoitus, erottaminen)
- tehdä hallinnollinen päätös oppilaan siirtämisestä erityiseen tukeen tai sieltä tehostettuun tukeen
- tehdä hallinnollinen päätös joustavaan perusopetukseen valittavista oppilaisista.

Apulaisrehtorin rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- osallistua oppilashuoltotyöhön
- osallistua yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaan
- osallistua pedagogisen ryhmän toimintaan
- osallistua JOPO-oppilaiden valintaan
- osallistua tiedonsiirtoon nivelvaiheessa
- osallistua tarvittaessa pedagogisen arvion ja selvityksen laatimiseen.

Opinto-ohjaajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- tukea ja seurata oppilaan koulunkäyntiä
- vastata niiden oppilaiden tilanteen seuraamisesta, joilla on vaara jäädä luokalle
- tukea ja rohkaista oppilaan itsetunnon kehitystä
- vastata oppilaan ohjauksesta uranvalinnassa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- vastata tiedonsiirrosta opiskelun nivelvaiheessa perusopetuksesta toiselle asteelle yhdessä oppilashuollon muiden toimijoiden kanssa
- osallistua pedagogisen ryhmän toimintaan
- osallistua tarvittaessa pedagogisen arvion ja selvityksen laatimiseen
- osallistua JOPO-oppilaiden valintaan
- tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Koulunkäynninohjaajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- toimia aineenopettajan ja erityisopettajan työparina
- ohjata oppimistilanteita
- toimia läksypajan ohjaajana
- osallistua oppilaan opetusta ja koulutyötä koskevaan suunnitteluun
- valmistaa materiaalia
- huolehtia oppilaan apuvälineistä

Kouluterveydenhoitajan rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- huolehtia kouluyhteisön terveydestä ja turvallisuudesta
- huolehtia oppilaiden terveydenhoidosta
- hoitaa äkillistä sairaanhoitoa tarvitsevat oppilaat
- seurata ja tukea oppilaan fyysistä ja psyykkistä kasvua ja kehitystä
- huolehtia oppilaiden terveystarkastuksista yhdessä koululääkärin kanssa
- tavata huoltaja oppilaiden terveystarkastuksissa
- ohjata oppilas jatkotutkimuksiin ja lääkärille tarvittaessa
- osallistua oppilashuoltotyöhön
- osallistua pedagogisen ryhmän toimintaan
- osallistua tarvittaessa pedagogisen selvityksen laatimiseen
- tehdä yhteistyötä oppilaan huoltajien kanssa ja osallistua oppilaan asioita koskeviin neuvotteluihin tarvittaessa
- tehdä tarvittaessa yhteistyötä sosiaalitoimen ja lastensuojelun kanssa
- antaa konsultaatiota opettajille ja koulun muulle henkilökunnalle

Vuosittainen suunnitelma:

Elokuu 7lk. tarkastukset, 8 lk. laajat terveystarkastukset (* huoltaja mukana)

Syyskuu 8 lk. laajat terveystarkastukset (*) + lääkärintark. HPV-rokotukset 7lk.

Lokakuu 8 lk. laajat terveystarkastukset (*) + lääkärintarkastukset

Marraskuu 8 lk. poissaolleet / 7 lk. oppilaiden terveystarkastukset ja tarvittaessa kontrollit.

Joulukuu 8 lk./ lääkärin määräämät kontrollit

Tammikuu 9 lk. terveystapaamiset

Helmikuu 9 lk. terveystapaamiset

Maaliskuu 9 lk. terveystapaamiset

Kesäkuu 6lk. = tulevat 7 lk. tarkastukset alkavat

Terveyskeskuspsykologin rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- tehdä oppimisvaikeustutkimuksia ja konsultoida oppimisvaikeuksiin liittyen koulun henkilöstöä
- tehdä tarkkaavuus/keskittymisvaikeuksiin liittyvät tutkimukset ja suunnitella tukitoimia sekä tarvittaessa olla yhteydessä lääkärin kanssa ja jatko-ohjata tarkempiin tutkimuksiin
- tehdä tunne-elämän ja psyykkisen hyvinvoinnin tutkimuksia ja selvittelytyötä
- antaa terapeutista tukea oppilaille mieliala-, ahdistuneisuus- ym. mielenterveysasioissa
- keskustelu- ja kriisiapu
- tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa ja tarvittaessa tavata heitä
- tehdä tarvittaessa yhteistyötä niiden tahojen kanssa, jotka kunkin oppilaan asian hoitamisen kannalta ovat tarpeen esim. perheneuvola, lastensuojelu ja terveystyökalut
- tehdä konsultaatiotyötä kouluilla oppilaiden psyykkiseen hyvinvointiin liittyen

Koulukuraattorin rooli oppilaan tuen järjestämisessä ja oppilashuoltotyössä:

- tukea oppilaan hyvinvointia ja koulunkäyntiä
- auttaa oppilasta koulunkäynnin ja elämäntilanteen ongelmatilanteissa
- osallistua oppilaiden kaverisuhteisiin, luokkailmapiiiriin ja kiusaamiseen liittyvien asioiden hoitamiseen
- tehdä tarvittaessa yhteistyötä päivähoiton, esiopetuksen, alakoulujen, 2. asteen, sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja lastensuojelun kanssa
- antaa konsultaatiota opettajille ja koulun muulle henkilökunnalle
- tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa
- osallistua koulun oppilashuoltotyöhön
- osallistua pedagogisen ryhmän toimintaan
- antaa tarvittaessa lausunto pedagogiseen selvitykseen
- ohjata oppilaita ja huoltajia tarvittaessa muiden palvelujen piiriin
- osallistua JOPO-oppilaiden valintaan
- tehdä yhteistyötä nivelvaiheissa

4. PEDAGOGINEN RYHMÄ

- kokoontuu säännöllisesti koulun työsuunnitelmassa määritellyllä tavalla
- jäsenet: tarpeen mukaan rehtori, apulaisrehtori, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, luokanohjaaja, aineenopettaja, terveydenhoitaja ja kutsuttaessa oppilas ja huoltaja
- käsitellään oppilaiden opetusjärjestelyt lukuvuosittain oppilaiden yksilölliset tuen tarpeet huomioon ottaen
- käsitellään pedagogiset arviot ja pedagogiset selvitykset
- käsitellään opetusjärjestelyihin liittyvät muutokset vuoden mittaan

5. OPPILASHUOLTOTYÖ

5.1 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO

Oppilashuoltoryhmä kokoontuu koulun työsuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Sitä johtaa oppilashuollosta vastaava rehtori tai apulaisrehtori. Siihen kuuluvat koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, yläkoulussa opinto-ohjaaja sekä huoltajien ja oppilaiden edustus. Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on edistää koulu-yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta. Mukana työssä voivat olla myös mm. kunnan sosiaalityöntekijä, koulussa toimiva psykologi, nuorisotyöntekijät, hyvinvointiohjaaja tai tarvittavia kolmannen sektorin edustajia.

5.2 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO

Yksilökohtainen oppilashuolto tarkoittaa oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalveluja, kouluterveydenhuollon palveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Sen tavoitteena on edistää oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia, terveyttä sekä oppimista. Yksilökohtainen oppilashuolto pyrkii turvaamaan oppilaalle varhaisen tuen sekä ottamaan huomioon oppilaan yksilölliset voimavarat ja tarpeet.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan ja/tai huoltajan, suostumukseen. Oppilashuoltotyö on luottamuksellista ja oppilaalle tulee järjestää rauhallinen

ja kiireetön ilmapiiri, jossa hän voi kokea tulevansa kuulluksi. Oppilashuoltotyötä tehtäessä noudatetaan salassapitoa ja tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä.

Myös oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoonpano riippuu oppilaan, ja tarvittaessa hänen huoltajansa, suostumuksesta. Oppilas tai huoltaja voi yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella sallia oppilashuollon yhteistyötahojen tai oppilaan läheisten osallistumisen asiantuntijaryhmän kokoontumiseen. Ryhmän jäsenet voivat konsultoida oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiaan tahoja. Tarvittaessa sosiaalityöntekijä tuo oppilashuoltotyöhön sosiaalitoimen resurssit sekä lastensuojelullisen ja perhehuollollisen näkökulman.

Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumisesta yksittäisen oppilaan asiassa laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa oppilashuoltokertomukseen ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät tiedot.

6. ESIMERKKEJÄ OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOISTA

6.1. ERIYTTÄMINEN

”On tuhat tapaa lähestyä opittavaa asiaa ja tuhat tapaa oppia se.” Eriyttäminen on **ensisijainen keino** tukea oppilasta. Opetusta eriytetään yleisopetuksen ops:n tavoitteiden rajoissa. Tarkoituksena on ottaa huomioon oppilaiden erilaisia oppimisedellytyksiä. Opettaja voi muokata oppisisältöjä, opetusmenetelmiä, materiaaleja ja aikaa. Oppimisympäristölläkin on suuri vaikutus (esim. oppilaiden ryhmittely, istumajärjestys).

MATERIAALIN JA OPETUKSEN ERIYTTÄMINEN

- oppilas voi tarpeen mukaan käyttää eri oppiaineissa E-kirjoja tai -työkirjoja
- oppilaille, joilla on lukemisen erityisvaikeus äänikirjat kotiin oppimisen tueksi
- vaikeusasteeltaan eritasoiset tehtävät, esim. keskitytään perusasioiden oppimiseen tai annetaan oppilaalle lisää haastetta
- tiivistelmät reaaliaineissa
- tietokoneen käyttö
- vaihtoehtoiset kotitehtävät
- apu- ja havaintomateriaalin käyttö (esim. matematiikassa konkreettisten välineiden käyttö)

- eritasoisten tekstien käyttö, esim. käytetään yksilölliseen opiskeluun tarkoitettua materiaalia tai selkotekstejä
- vähennetään matematiikan sanallisia tehtäviä ja tuetaan niiden oppimista esim. piirtämällä tehtävää auki ja mallittamalla ratkaisua
- monikanavainen opetus ottaen huomioon oppilaiden erilaiset oppimistyylit (auditiivinen, visuaalinen, kinesteettinen jne.)

ARVIOINNIN ERIYTTÄMINEN

- Yleisessä ja tehostetussa tuessa arviointi perustuu yleisopetuksen opetus-suunnitelmaan.
- Jos oppilas on yksilöllistetty jossakin oppiaineessa, sen oppiaineen arviointi tapahtuu oppilaan henkilökohtaisen opetussuunnitelman ja tavoitteiden pohjalta, jotka on kirjoitettu HOJKS:aan.
- Oppilaalla on oikeus osoittaa osaamisensa myös muulla tavoin kuin perinteisellä kokeella: esim. suullinen kuulustelu.
- Kokeissa eriyttäminen:
  - oppilaalle luetaan koekysymykset ääneen ja käydään ne yhdessä läpi
  - lisääjan antaminen
  - koe tehdään suullisesti ja vastaus kirjataan yhdessä opettajan tai koulunkäynnin ohjaajan kanssa ylös
  - koe tehdään koulunkäynnin ohjaajan kanssa
  - tehtävät muutetaan selkokielisiksi
  - oppilas tekee kokeen ensin normaalisti, sitten avustettuna
  - tietokoneen käyttö kokeessa
  - eriytetyt (helpotetut) kokeet otetaan huomioon todistusarviointissa, jos arviointi tapahtuu yleisopetuksen tavoitteiden pohjalta (oppimissuunnitelma)
  - koealueen puolittaminen (esim. välikoe) tai koealueen jakaminen useampaan osaan.

LISÄÄ ERIYTTÄMISVINKKEJÄ:

- Opas eriyttämiseen. <http://peda.net/veraja/projekti/kelpokymppi/opas>
- Rimpiläinen & Bruun. 2007. Värikkäät oppilaamme. Opetushallitus. Nettilinkki:
- http://www.oph.fi/download/46882_varikkaat_oppilaamme.pdf

6.2. TUKIOPETUS

- Yksi eriyttämisen muoto.
- Voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla.
- Oppilaalla on oikeus tukiopeukseen heti, kun pulmia oppimisessa havaitaan.
- Tukiopeus voi myös olla pulmia ennaltaehkäisevää.
- Sen antamisesta tiedotetaan huoltajille.
- Tilapäinen tukimuoto yleisen tuen vaiheessa.
- Jos tukiopeuksen tarve on jatkuvaa ja käytössä on myös muita tukimuotoja (esim. osa-aikaista erityisopetusta), tulisi oppilas siirtää tehostettuun tukeen. Tehostetun tuen vaiheessa se on säännöllinen tukimuoto ja sen antaminen kirjataan oppimissuunnitelmaan. Erityisen tuen vaiheessakin on mahdollista saada tukiopeusta. Sen antaminen kirjataan HOJKS:aan.
- Tukiopeusta tulee järjestää niin usein ja laajasti kuin oppilaan kannalta on tarkoituksenmukaista joko oppituntien aikana (esim. samanaikaisopetuksena tai joustavia ryhmittelyjä hyödyntäen) tai niiden ulkopuolella (esim. pienryhmässä tai yksilöllisesti).
- Tukiopeusta voi antaa oma opettaja tai koulun toinen opettaja.

6.3. JOUSTAVAT OPETUSJÄRJESTELYT

Joustavilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan oppilaiden jakamista erilaisiin opetusryhmiin ja tapoja järjestää opetusta joustavasti eri opettajien ja koulunkäynnin ohjaajan kesken. Näin taidoiltaan, kyvyiltään ja oppimistyyyleiltään erilaiset oppilaat saavat heille sopivaa opetusta. Ryhmien kokoonpanoa tulee muuttaa tarpeen vaatiessa.

Erilaisia joustavia ryhmittelyitä:

- jakotunnit
- samanaikaisopetus
- yhteisopettajuus

Oppilaiden sijoittaminen luokassa:

- samantasoiset oppilaat istumaan lähekkäin
- muodostetaan ryhmiä, joissa osa oppilaista voi auttaa tukea tarvitsevia

SAMANAIKAISOPETUS (yhteisopettajuus, tiimiopettajuus)

”Yhteistyöllä mahdottomaltakin tuntuva voi olla mahdollista.” Työtapaa, jossa samaa ryhmää opettaa kaksi tai useampia opettajia kutsutaan samanaikaisopetuksi. Samanaikaisopetuksen lähtökohta voi olla joko ennaltaehkäisevä tai korjaava. Samanaikaisopetus on hyvä vaihtoehto perinteiselle pienryhmäopetukselle. Samanaikaisopetus on liitetty erityisopetukseen, mutta nyt se on myös yksi tehostetussa tuessa toteutettavista työmuodoista esimerkiksi aineenopettajien kesken. Samanaikaisopetus tukee inklusiivista opetusta ja murtaa totuttuja opetuskäytänteitä sekä rutiineja.

Samanaikaisopetusta ovat:

- avustava opetus, jossa toinen opettaja opettaa ja toinen kiertää avustamassa
- rinnakkaisopetus, jossa opettajilla on omat oppilasryhmänsä luokassa tai opetus on rinnakkaista; käytössä on ”työasemat” tai ”pysäkit” – pisteiden ohjaajiksi voidaan pyytää myös koulunkäynnin ohjaajia tai oppilaita
- täydentävä opetus, jossa tuntisuunnitelma on jaettu osiin opettajien kesken tai opetus on peräkkäistä
- tiimiopetus, jossa opettajat puhuvat vapaasti vuorotellen ja opetus on peräkkäistä.

Samanaikaisopetus on hyvä tapa toimia erityisesti silloin, kun samassa luokassa on useampi tukea tarvitseva oppilas. Samanaikaisopetuksen hyötyjä ovat lisäksi mm. asiantuntija-avun saaminen, opetusvastuun jakautuminen kahden opettajan välille sekä opettajien kesken tapahtuva molemminpuolinen oppiminen. Myös oppimisvaikeuksien havaitseminen ja oppilaiden yleinen (erityisopettajan tekemä) havainnointi onnistuu hyvin oppilaan omissa oppimisympäristöissä.

JOUSTO-OPETUS

Oppilaat jaetaan kahteen tai useampaan ryhmään opinnoissa etenemisen tai tuen tarpeen mukaisesti. Ryhmiin voidaan jakaa esim. oppimistyylien (auditiivinen, visuaalinen ja kinesteettinen tai aktiivinen osallistuja, käytännöllinen toteuttaja, looginen ajattelija ja harkitseva tarkkailija) mukaan tai matematiikassa sen mukaan, tarvitaanko perusasioiden opettelua vai soveltavampia tehtäviä.

- Joustoryhmät ovat yleensä pienehköjä (2-10 oppilasta)
  - enemmän tukea
  - edistymisen seuranta helpompaa.

- Samat asiat opetetaan jokaisessa ryhmässä - vain erilaisin keinoin ja välinein
  - Näin kaikki saavat onnistumisen kokemuksia sekä toisaalta sopivan konkreettisia tai haasteellisia tehtäviä.
- Joustavuus muodostuu myös siitä, että oppilas voi liikkua ryhmästä toiseen, kun edistyy opinnoissaan tai tarvitsee enemmän tukea.

6.4. KOULUNKÄYNNIN OHJAAJAN JA AINEENOPETTAJAN YHTEISTYÖ

LUOKASSA KIERTELY

- TARKKAILU
  - Läksyt. Onko tehty ja miten?
  - Muistiinpanojen tekeminen. Tekeekö oppilas muistiinpanoja kun pitäisi?
  - Oikea sivu. Onko jokainen oikealla sivulla?
  - Kotitehtävien tai tunnilla tehtyjen tehtävien tarkistaminen. Korjaako oppilas tehtäviä?
- HERÄTTELY JA HUOMION OHJAAMINEN OPETUSTILANTEESEEN. Puuhaileeko oppilas omiaan tai onko vaipunut omiin aatoksiin?
- RAUHOITTELU. Käykö oppilas kierroksilla? Joskus auttaa pieni supattelu tai oppilaan lähellä oleilu.
- KANNUSTAMINEN. Kyllä sinä osaat. Miksei oppilas esim. viittaa?
- RYHMISSÄ TYÖSKENTELEY. Oppilaat työskentelevät pareittain tai pienissä ryhmissä. Opettaja ja ohjaaja kiertelivät auttamassa.

OSA OPPILAISTA ERI TILASSA

- ENEMMÄN AIKAA ASIAN YMMÄRTÄMISEEN
  - Oppilas opiskelee samaan aikaan karsitusti samat asiat kuin muut luokassa.
- KERTAAMINEN
  - Aiemmin opetetussa asiassa kertaamista tarvitsevat opiskelevat koulunkäynnin ohjaajan kanssa joko koko tunnin tai osan tunnista.

- KAPPALEEN KÄÄNTÄMINEN
  - Yleensä tekstin suomentaminen on ollut kotitehtävänä. 1-4 oppilasta lähtee koulunkäynnin ohjaan kanssa suomentamaan.
- ULKOLÄKSYN KUULUSTELU
  - Oppilaat käyvät vuorollaan tekemässä tehtävän ja palaavat takaisin luokkaan.
- RYHMIIN JAKAMINEN
  - Oppilaat jaetaan 2-3 ryhmään. Eniten tukea tarvitsevien ryhmä opiskelee koulunkäynnin ohjaajan tai opettajan kanssa eri tilassa.
- PALJON POISSAOLOJA
  - Oppilas opiskelee koulunkäynnin ohjaajan kanssa olennaisimmat asiat poissaolonsa ajalta.
- KOE ERI TILASSA
  - Etukäteen valitut oppilaat tekevät kokeen koulunkäynnin ohjaajan kanssa.

6.5. OSA-AIKAINEN (LAAJA-ALAINEN) ERITYISOPETUS

- Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.
- Tavoitteena on tukea oppilaiden selviytymistä omassa yleisopetuksen luokassaan ja lähikoulussaan.
- Annetaan oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa tai vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä.
- Annetaan sekä yleisen, tehostetun että erityisen tuen vaiheissa.

Toteutus

- Annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena oppituntien aikana.
- Tarve voi olla tilapäistä tai jatkuvaa. Tarve arvioidaan yhteistyössä aineenopettajan kanssa, esim. oppilashuollon aloitteesta. Myös oppilas itse tai huoltajat voivat tuoda esiin tuen tarpeen.
- Painopiste on niillä oppilailla, jotka on siirretty tehostettuun ja erityiseen tukeen.
- Osa-aikaisen erityisopetuksen antamisesta tiedotetaan huoltajille.

6.6. ERITYISOPETUS

- Kokoaikainen aineen erityisopetus edellyttää erityisen tuen päätöstä.
- Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta.
- Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista.
- Sellaisen oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun HOJKS:n mukaan.

Toteutus

- Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla.
- Yläasteella erityisopetusta annetaan joustavissa pienryhmissä, joiden opetuksesta vastaa erityisluokanopettaja.
- Joustavat pienryhmät tarjoavat oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä tehostetua tukea (tukijaksoja tai tukitunteja) että erityistä tukea (kokoaikaista erityisopetusta ensisijaisesti välineaineissa ja tukitunteja muissa yksilöllistetyissä aineissa).

6.7. JOUSTAVA PERUSOPETUS

- Joustavan opetuksen pienryhmä toimii 8.- 9. luokkalaisille.
- Joustavan perusopetuksen tavoitteena on perusopetuksen tehtävää jatkaen tukea oppilaan kasvua ja kehitystä.
- **TAVOITTEET oppilaalle:**
  - saada todellista kykyä vastaava päättötodistus
  - muodostaa positiivinen asenne ja motivoitua opiskeluun
  - oppia itsenäisyyttä ja vastuullisuutta ja kehittää itsetuntoaan
  - oppia yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja
  - oppia vastuulliseen yrittäjyyteen
  - kehittää opiskelutaitojaan
  - oppia suunnittelemaan jatko-opintojaan, uraansa ja tulevaisuuttaan
  - saavuttaa toisen asteen koulutuspaikka
  - oppia kehittämään taitojaan selvitä erilaisissa elämäntilanteissa

➤ OPETUSSUUNNITELMA

Opiskelussa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelmaa opetusjärjestelyjen ollessa joustavia ja yksilöllisiä. Jokaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Opiskelussa vuorottelevat lähiopetus ja työpaikkaopiskelu. Lähiopetusjaksolla opiskellaan luokissa sekä muissa oppimisympäristöissä, kuten esimerkiksi leirikoulussa, vierailukäynneillä yrityksissä ja julkisissa toimitiloissa. Työpaikkaopiskelu suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisesti. Valinnaisaineissa voidaan osittain integroitua perusopetusryhmiin.

➤ JOPOON HAKEMINEN:

- Valintakriteereinä ovat:
  - koulumotivaation vähäisyys
  - runsaat poissaolot
  - alisuoriutuminen
  - mahdollisuus hyötyä työpainotteisuudesta ja toiminnallisuudesta
  - riittävä aktiivisuus, on pystyttävä myös itsenäiseen työskentelyyn
  - riittävä motivoituneisuus ja sitoutuminen JOPO-toimintaan ja –ryhmään
  - vanhempien sitoutuminen tärkeä

- Hakemukset käsitellään koulun pedagogisessa ryhmässä, jonka esityksen pohjalta valitaan haastateltavat oppilaat.
Haastattelun perusteella valitaan oppilaat JOPO-luokalle.

- JOPO-ohjausryhmään kuuluvat koulun rehtori/apulaisrehtori, erityisluokanopettaja, opinto-ohjaaja, JOPO-opettaja, JOPO-ohjaaja ja koulukuraattori.
- Luokassa opiskelee max. 10 oppilasta. Luokassa toimii erityisluokanopettajan lisäksi JOPO-ohjaaja.

7. TUEN VUOSIKELLO

ELO- SYYSKUU

- Syksyn ensimmäisissä opettajainkokouksissa käsitellään
  - Lukuvuoden toimintalinjat ja –teemat
  - Opiskelun tuen tarpeen kartoitus
  - Opiskelun tuen tarpeen selvittäminen (erityisopettaja, koulukuraattori, terveydenhoitaja)
  - Opettajan suunnitelmat vanhempien tapaamisesta; vanhempainillat, -vartit
  - Terveystuon puheenvuoro: tarkistusten ajankohdat, lomakkeet ja info.
  - Ohjaushenkilöstön esittäytymistilaisuus
- Sovitaan koulun pedagogisen ryhmän kokoontumisajat.
- 7. luokkien ryhmäytymiset
- Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoontuminen

LOKA-MARRASKUU

- HOJKS:ien ja oppimissuunnitelmien päivitys
- Tuen tarve ja tukitoimet

JOULU-TAMMIKUU

- Pedagoginen ryhmä käy läpi luokat jokaisen luokanohjaajan kanssa.
- JOPO-luokka käy perusluokissa esittelemässä toimintaansa.

TAMMIKUU

- Luokkien ryhmäytyminen ja oppimissuunnitelmat
- Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu

HELMI-MAALISKUU

- Pedagoginen ryhmä tapaa luokanohjaajia, mikäli se on tarpeen. Tilanne tarkistetaan opettajainkokouksessa.
- Nivelpalaverit 6. luokkien luokanopettajien ja erityisopettajien kanssa
- Tulevat 7. luokat yläkoulussa
- Maaliskuussa JOPO:oon hakemiset

HUHTI-TOUKOKUU

- JOPO-oppilaiden valinnat
- Tuen tarpeen kartoittaminen nivelpalaverissa ja suunnittelu seuraavalle lukuvuodelle
- Tulevat 7. luokat yläkoulussa

8. KOLMIPORTAISEN TUEN SANASTO

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma laaditaan oppilaalle yhteistyössä hänen vanhempiensa kanssa, kun oppilas on siirretty erityiseen tukeen. Se tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa.

Jousto-opetus/-tunti

Oppilaat jaetaan pienehköihin ryhmiin. Ryhmissä opetetaan samaa asiaa, mutta erilaisin keinoin ja välinein. Opetus voi tapahtua omassa luokassa tai eri tilassa. Joustotunnilla hyödynnetään erityisopettajan tai koulunkäynnin ohjaajan osaamista.

Lukiopetus

Erityisopetuksessa autetaan oppilasta, jolla on vaikeuksia lukemisen ja kirjoittamisen taitojen oppimisessa.

Oppilashuolto

Oppilashuolto on kokonaisvaltaista ja päivittäistä oppilaiden hyvinvoinnista huolehtimista ja sen turvaamista. Oppilashuolto kuuluu jokaiselle koulussa toimivalle aikuiselle.

Oppilashuoltohenkilöstö

Kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, psykologi.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma laaditaan oppilaalle yhteistyössä hänen vanhempiensa kanssa, kun oppilas siirretään tehostettuun tukeen. Tarkistetaan tarpeen mukaan. Voidaan laatia myös yleisen tuen vaiheessa.

Osa-aikainen erityisopetus

Tuetaan oppilaan selviytymistä omassa yleisopetuksen luokassa. Annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena oppituntien aikana. Opetuksen antaa erityisopettaja.

Pedagoginen arvio

Pedagoginen asiakirja, joka laaditaan, kun oppilas siirretään tehostettuun tukeen.

Pedagoginen selvitys

Pedagoginen asiakirja, joka laaditaan kun oppilas siirretään tehostetusta tuesta erityiseen tukeen tai päinvastoin tai silloin kun siirrytään tehostetusta tuesta yleiseen tukeen. Selvitys käsitellään pedagogisessa ryhmässä, joka tekee suosituksen erityiseen tukeen siirtämisestä tai tehostetun tuen jatkamisesta. Päätöksen tekee rehtori. Päätös on hallinnollinen.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos lapsella ei ole vammaisuuden tai sairauden perusteella mahdollista saavuttaa perusopetuksen tavoitteita yhdeksässä vuodessa, hänellä on oikeus pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Tällöin oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää kuusi vuotta ja se voi kestää. Oppivelvollisuus päättyy sinä vuonna, kun sen alkamisesta on kulunut 11 vuotta tai kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu.

Samanaikaisopetus

Työtapa, jossa ryhmää opettaa kaksi tai useampia opettajia.

Tukiopetus

Yleisen tuen vaiheessa väliaikainen tuki oppilaalle, jolla on pulmia oppimisessaan. Tehostetun tuen vaiheessa tukiopetuksen merkitys korostuu. Tukiopetusta jatketaan tarvittaessa myös erityisen tuen vaiheessa.